

bevægende Kraft, er nedsat et Udvalg, der skal forberede en Ordbog paa Grundlag af de hjemlige Kilder efter 1060. —

Fra Finland, hvis Forskere for Tiden driver ihærdige middelalderlige Studier, er kommet en Bog, der af Forfatteren stilsfærdigt betegnes som et foreløbigt Arbejde, et beskedent Hjælpe-middel; det er M. Hammarströms *Glossarium till Finlands och Sveriges latinska medeltidsurkunder*, den første i Rækken af de Haandbøger, Finska Historiska Samfundet udgiver. Bogen erindrer om det gode og nyttige Værk, der kunde gøres af nordiske Granskere — latinske Filologer og Historikere tilsammen — om de i Fællesskab gik i Lag med en Ordbog over Latinen i vore Monumenter og førte den til Ende uanset hvad Skæbne den internationale »Du Cange« kan faa. E. J.

Ved Sir Paul Vinogradoffs Død den 18. Dec. 1925 mistede Europa en af sine mest fremragende Historikere, desuden en Forsker af mærkelig international Vidde baade i sine Studier og i sin øvrige Gerning. Han var født i Moskva (1854) og i en Aarrække Professor ved Universitetet dér, men hans Læremestre havde tyske Forskere været, især Mommsen, Jhering og Brunner, og efter at han i England havde fundet et saa omfangsrigt Materiale for Behandlingen af Middelalderens sociale og økonomiske Forhold, som intet andet Land havde Mage til, kastede han sig med hele sin Kraft over Studiet af dette Lands sociale Fortid og dets Retshistorie. 1903 udnævntes han til Corpus Professor of Jurisprudence i Oxford. Han havde da opgivet sin Stilling i Moskva, hvor hans frie Bevægelighed ikke stemmede med Zardømmets Anskuelser og havde skabt ham Modstand.

I sin nye Lærerstilling blev Vinogradoff saa at sige den første, der i England indførte en saadan Undervisning gennem historiske Seminarier som den, der i Tyskland og Frankrig havde vist sig saa frugtbringende, ligesom han med Held arbejdede paa en lignende fast Organisation af de i Faget arbejdende, som der kendtes i disse Lande. Som Leder og Fører for mange yngre Kræfter fik han meget Udgiverarbejde sat i Gang, ligeledes Offentliggørelsen af mange metodisk gennemførte Studier; han var Formand i Selden Society og ledede Udgivelsen af »Oxford studies in social and legal history«.

Blandt de Undersøgelser, der mest henledte Opmærksomheden paa Vinogradoffs ejendommelige Evner, maa nævnes hans Værk om Trældom og Vornedskab (*Villainage in England*, eng. Udg. 1892) og om Hovedgaardenes Tilblivelse og Udvikling

(The growth of the manor, 1903) — han betonedede deri de keltiske Stammers Indflydelse og begrænsede Betydningen af den romerske Indvirkning — endvidere hans Afhandling om Bôcland og Folcland, der fastslog den rette Forstaaelse af disse Udtryk, idet han paaviste, at Folcland ikke var noget med Romernes ager publicus beslægtet Begreb, og at Bôcland gav dets Besidder en friere Raadighed overfor Samfundet og Familien end Jord, som man besad efter Folc-riht. Fremdeles maa nævnes hans Fund af Bractons Optegnelsesbog, Grundlaget for den ansete Dommers mærkelige Fremstilling af den gældende engelske Ret (o. 1250), derved kunde delvis hans Lære og de tidligere Udgaver af Værket berigtiges. Til disse Skrifter sluttede sig mange andre Undersøgelser, der viste Vinogradoffs omfattende Viden, som støttedes af en sjælden Sprogkundskab; han beherskede mange Sprog og har holdt Foredrag i flere Verdensdele. Med Nordens Folk, deres Sprog og Historie var han fuldt fortrolig; til dem var han ogsaa knyttet ved sit Ægteskab.

At følge Lovgiverens Tanke og finde de Retslærdes Grundsyn, at se Rettens Udspring og under dens Udvikling at se Paavirkningerne af Folkets øvrige sociale Forhold var altid en Hovedopgave for Vinogradoff. For saa vidt kan det ikke overraske, at han i sine sidste Aar satte sig Opgaver paa et helt nyt Omraade i et stort anlagt Værk »Outlines of Historical Jurisprudence«, hvoraf kun to Bind naaede at udkomme (1920—22). I det første Bind behandler han Retten som den formodes at have været i de forhistoriske og de ældste historiske Tider efter hvad Ethnografien, Archæologien og enkelte Beretninger, men især Sprog-historien kan sige os; det andet Bind omhandler Grækernes Ret, særlig som den dannede sig i Stæderne. Som andetsteds hos denne Forfatter kan man føle lidt Vilkaarlighed i hvad der vælges til Behandling, men ogsaa her mærkes den skarpsindige, tankerige Lærde med det vidtskuende Blik. — Vinogradoff var i 1909 bleven optaget som Medlem af det danske Videnskabernes Selskab.

Joh. Steenstrup.

Man har anført som en af Modsætningerne mellem Dronning Victoria og Kong Edward VII, at Sønnen foretrak mundtlig Forhandling med Ministrene, Moderen skriftlig; den sidstnævnte Form krævede mere Tid, og den uddybede sikkert ogsaa tid Meningsforskellene, men historisk set har den haft den uskatterlige Fordel, at den har affødt et vistnok enestaaende Brevmateriale. Det er Prinsgemalens Fortjeneste, at han fra første Færd har bevaret og ordnet dette, og Enkens næsten religiøse Pietet for